

Hányféle lehet a vers?

Beszélgetés László Noémivel

A Kolozsváron született László Noémi pályája az Előretolt Helyőrség körével együtt, a forradalom után indult. Költészetére a musica poesis éppúgy jellemző, mint a mesterségbeli tudás, a kiváló formaérzék és a játékosság. Poétikája a klasszikus hagyományokban gyökerezik. Költői teljesítményét számos díjjal ismerték el, 2010-ben József Attila-díjjal tüntették ki, s ugyanebben az évben, novemberben, a marosvásárhelyi könyvvásáron *Labdarózsa* című kötete Szép Könyv-díjat kapott.

– „Álom küszöbén / ül a vers / és ébrenléttel ámit” – írod első kötetedben. *Költőien lakozik-e László Noémi, kérdezhetném? Élhető-e költőien az élet?*

– Folyamatosan nem. Legalábbis nem teljesen. Ez valószínűleg az életkortól, élethelyzettől is függ. Tekintve, hogy nem mindenki kerül Lord Byron helyébe, a körülményei által meghatározott, nyomorult halandó számára bizony elég bonyolult költőien lakozni. Ám ettől függetlenül vannak pillanatok, napok, akár hetek is, amikor mintha úrutazásra mehetne az ember, amikor tágulhat az idő és a tér, és ennek köszönhetően előtérbe kerülhetnek olyan képek, élmények, vonatkozások, amelyek a hétköznapi sodrásában egyébként elvesznek, és amelyek a költőien-lakozás tartozékai. Igaz, hajlamos vagyok végletekben gondolkodni, de még ennek tudatában is azt mondom, hogy a költőien lakozás, illetve a szociálisan integrált lakozás kizárja egymást. Így, aki költőien lakozik, azt kockáztatja, hogy mint Hölderlint, fölküldik – esetleg joggal – valami elhagyott toronyba. Bár ez is biztosan divatjamúlt gondolatnak tűnik most, amikor a költőien lakozás is mintha darabjaira hullt volna szét. Talán ez is eurokonform, de mindenképpen konform lett, mert mintha oly nevelésesen kevés múlta már egy költeményen – értem ezen

azt, hogy ha például Petőfi most állna ki a Nemzeti Múzeum lépcsőjére, könnyen elképzelhető, hogy kinevetnék. Esetleg beszállítanák. A vers képtelen tagjait lefűrészelni és fölgyújtani sem tudja magát, úgyhogy manapság elég távol esik a szenzációtól. Pedig a költőien lakozás fantasztikus dolog. És hogyan lakozhatna költőien valaki, amikor a folyóirat, amely a verseit közli, elvárja, hogy a költő érték számlát adjon? De minimum adózon és nyugdíjjarulékot fizessen. Egy ügybuzgó, alkalmazkodó költőnek elég nehéz szárnyalnia.

– *Szívesebben lettél volna más korban költő?*

– Erre a kérdésre nem könnyű válaszolni, hiszen még ha vannak is információink arról, milyen lehetett más korban költőnek lenni, azt érdemben valószínűleg csak maguk az érintettek tudták. Úgy gondolom, minden korban megvoltak a költői lét negatív és pozitív hozadékai, és ha a különböző korokat összehasonlítjuk, akkor ezek eredője nagyjából ugyanakkora. Azt hiszem, költőnek lenni – legalábbis az európai társadalomban – úgy, hogy az embernek közben nincs valamiféle más, szociálisan elismert státusza – például nem arisztokrata, nem egyetemi tanár, nem orvos, nem jegyző, nem főszerkesztő –, szinte majdnem minden történelmi korban egyrészt

regényes dolog, másrészt istencsapása. És bár van az egésznek egyfajta romantikus aurája, talán még valamiféle homályosan felfogott sztárjellege, népszerűsége is, ezt egyre inkább csak a magukat költőnek nevezők érzik igazán. Nem lehet az ember csak úgy szimplán költő. A költészet csak valamiféle hobbi, műveltségünk mutatója, szépérzékünk fokmérője, érzékenységünk bizonyítéka vagy hasonló. Hiszen sokszor, sok helyen volt szokás különféle érzelmeket versben elzengeni, foglalkozástól függetlenül – ám az az igazság, hogy a „költészet”, úgy értem: az idea nem valami mellékes kacskaringó, nem szemet gyönyörködtető dísz az ember porköpenyén, hanem valami elevenbe vágó. Igazi költő csak az, aki arra áldozza mindenét – és nem azért, mert úgy akarja, hanem azért, mert nem tehet mást –, hogy az életéből és a nyelvből a lehető legtöbbet kihozza. Persze vannak káprázatos tehetségek, akik komolyabb elfoglaltság mellett félkézzel ontják a jobbnál jobb verseket, ez azonban még nem költészet. Úgy gondolom, a költő életműve nem csupán verseinek gyűjteménye, hanem az is, ahogyan az életét éli. Nem választanám el a teremtményt a teremtőtől.

– *Úgy látom, hogy csak az tud ma szárnyalni, akinek van bátorsága legyőzni az ellenállást, sikerül len-*

„Egyévesen”

dületet vennie és elrugaskodnia. A tehetség, a szorgalom csak egy része annak, amitől kiteljesedhet egy költői pálya.

– Vérbeli költőnek lenni, olyan-
nak, akiről kortársai és az utókor
egyaránt elismeri, hogy „igazi”
költő, születni kell – úgy van, ahogy
mondod: a tehetség, a szorgalom
nem elég. Azt is mondhatnánk,
hogy a költő színész az élet színpa-
dán vagy forradalmár, bátor udvari
bolond vagy merész újító. A költé-
szetet egyszerűen lehetetlen megta-
nulni, nem lehet „akarni”, vagy jön
zsigerből, vagy egyből kitűnik,
hogy hamis. Furcsa is erről beszél-
ni, mert ez véleményem szerint nem
is tudatos jelenség. Akik jól írnak,
azok nem gondolnak közben arra,
hogy mit csinálnak, vagyis nem kell
arra koncentrálniuk, hogy „adyend-
résen” viselkedjenek, számukra ez
magától megy, mint a levegővétel.
Tehát itt egy tulajdonképpeni pózról
lenne szó, ami valóban pózként hat
olyanok esetében, akik nem arra
születtek, hogy ezt a pózt felve-
gyék. Költőnek lenni összetettebb
annál, hogy egy attitűdnél leragad-
hatnánk, amikor azt tárgyaljuk, mi a

helyzet a szárnyalással. Hiszen számtalan olyan
költőt ismerünk, aki nem
sokban rítt ki környezetéből,
sőt, inkább minden igyeke-
zetével azon volt, hogy a
megszokottól el ne térjen,
miközben versben lenyűgö-
ző dolgokat vitt végbe. De
nem az ilyenek azok, akik
megfájdították a lányok szí-
vét, vagy akik miatt néhány
cimbora hirtelen elgondol-
kodott az élet értelmén.
Vagyis van, aki írásaival hat,
és van, aki írásaival és sze-
mélyével is. Azt hiszem, mi
az utóbbi emberre gondo-
lunk, amikor „igazi” költő-
ről beszélünk.

– *Mikor kezdte el verseket írni, milyen út vezetett első köteted megjelenéséhez?*

– Talán harmadik elemi osztály-
ban, mert megfogott a ritmus.
Élveztem, hogy a szavakkal lehet
dobolni, időt mérni és visszhangoz-
ni. Persze, volt bennem jó adag hiú-
ság is, tekintve, hogy az említett
versek a tanító néninél
nagy sikert arattak. Vala-
hogyan ez ösztönzött. Például,
hogy a Brassaiában, ahova ötödiktől
nyolcadik osztályos koromig jártam,
volt egy faliújság, amit
Egyed Emese igazgatott,
aki akkoriban ott magyart
tanított, és nekem sokáig
egyik leghőbb vágyam az
volt, hogy a faliújságon
megjelenjen egy versem,
alatta a nevemmel. Szóval,
bizonyos mértékben a
feltűnési viselkedés vezé-
relt engem a vers bozóto-
sába. Mert például labdajá-
tétkban igen ügyetlen vol-
tam, és kézimunka órán is
állandóan szégyenkeztem
kellett. A versről viszont

az első pillanattól fogva tudtam,
hogy az én pályám, itt nekem varázs-
latosan pattogott a labda, és a tű is
boszorkányosan öltött, a szál szépen
simult. Megéreztem, hogy számomra
ez volna az út, ha kitaranék. És kitar-
tottam, annak ellenére, hogy túl nagy
sikerem nem volt, hogy sokan kicsű-
folták a nagy pátoszt vagy a suta
rímeiket, hogy sokszor nem tudtam,
miről írhatnék verset, csak úgy kí-
lódttam hetekig-hónapokig a nagy
versírási vágytól, és csak gyártottam a
süket dumát, miközben tudtam én is,
hogy az üres szöveg. De valahogy
nem ennek a pillanatnyi tragédiája
számított, hanem az, hogy éreztem,
nekem most mennem kell, mert lesz-
nek itt még kevésbé tragikus és
kevesbé üres szövegek is. Valahogy
így jutottam el az első kötetig, amely-
ről úgy éreztem, és a mai napig úgy
érezem, hogy csak egy lépés volt.
A lényeg az út, és hátha annyi idő
alatt, amennyi nekem jut, sikerül
valami érdemlegeset is hagyni
magam után.

– *A környezeted hogyan reagált erre? Végül felkerültél a faliújságra?*

„Húgommal 1977-ben”

– Furcsállották, hogy valaki ilyen-
mivel, vagyis versírással foglalkozik,
de nem néztek ki ezért maguk közül.
Általában is különösebbnek számítottam a többieknél, zárkózottabb
voltam az átlagnál, többek között azért is,
mert akkoriban a legtöbb gyerekkel ellentétben
négyévenként váltottam iskolát. Ebben
manapság nincs semmi meglepő, sőt,
inkább bevett dolognak számít, akkoriban
azonban nem volt az. Így állandóan
azzal voltam elfoglalva, hogy az új
közösségben valahogy elfogadtassam
magam, aztán mire sikerült – mert ez
általában számomra elég nehézkes
folyamat volt –, akkor állhattam
tovább egy házzal. Végül valahogy
felkerültem a faliújságra, sajnos
nem valamelyik „aktuális”, középiskolás
műalkotással, hanem egy versikével,
amit elemiben a papagáj-ról írtam.
Mert az elég egyszerű, őszinte és
mindenféle sallangtól, pátosztól
mentes volt ahhoz, hogy a faliújság
közönsége röhögés nélkül olvassa.
Úgyhogy nem voltam teljesen elégedett,
mert abból, hogy a neki adott versek
közül a faliújság mentora egyedül a
legelsőt tartotta kifüggesztésre
érdemesnek, megértettem, hogy itt
még nagyon sok kört kell futnom
addig, amíg az, amit írok, elfogadható
lesz.

– *Mesélnél a családról, arról a környezetről, ahonnan indultál? Kaptál tőlük biztatást arra, hogy írj? Ezt azért is kérdezem, mert általában a környezet jobban és könnyebben fogadja el azokat, akik a többiekhez simulnak, könnyebben kezdenek valamit egy szépen kézimunkázó kislánnyal, mint egy rímfaragóval. Volt ilyen tapasztalatod, vagy inkább biztatást kaptál a költői pályára?*

– Eleinte a tanító nénivel együtt mindenki büszke volt a csemetére,

aki ügyesen versel. Aztán egy idő után, amikor kitént, hogy a szóban forgó utód a regényeket a fizika törvényeinél is jóval többre értékeli, megkopott a lelkesedés. De az is lehet, hogy összemosom a kamasz-

„Édesapámmal és öcsémmel 1983-ban”

kori viharok sérelmeit a túl zajos helyeslés hiányával, és ezért gondolom, hogy egy idő után a szüleim sokkal boldogabbak lettek volna, ha mondjuk boszorkányos könyvelő válik belőlem, akinek időben lesz kocsija, lakása, párja és három gyereke, nem valamiféle szerencsétlen flótás, aki állandóan kívülről nézi a többieket és keserű ízű verseket ír arról, hogy élni jó, de azért nem éppen annyira. De az igaz, hogy minden megjelent könyvem ott virít édesanyáméknál a könyvespolcon. A negyedik kötet környékén édesapám vállon veregetett, és azt mondta, most már mintha kezdene érteni is valamit abból, amit

írok. Ez nagyon nagy dolognak számított. Persze, én nem vagyok igazán költő, mert olyan családból származom, ahol nem kell feltétlenül kacsalábon forgó várat építeni, de kegyelemkenyéren élni vagy éhen halni szégyen, és ezt a felfogást én is vallom. Talán azért sem, mert valószínűleg nem kifejezetten erre születtem, mert nem tudok hetekig bezárkózni és csak a szavakkal és gondolatokkal törődni, nem tudok komolyan és alaposan tájékozódni. Sok minden, aminek esetleg érdekelnie kellene, egyszerűen nem is érdekel – szóval az én tehetségem, ha van, nem az a világfelforgató, hanem csak egy szerényebb alkatú, nőies kiadás, a férfiaknak túl törekeny, a nőknek túl keményfejű – ez jutott. Vagyis a családnak nem kellett tönkremennie amiatt, hogy én „költő” lettem, mert azért a „normális” emberek világában is megállom a helyem, csak kicsit másként irányítom az életem dolgait – már amennyiben azok egyáltalán irányíthatóak –, mint a többség. Azt mondhatom, nem ítélték el, de túl zajos

helyeslés sem volt, néha vállukat vonogatták, máskor megkérdezték, mégis, mit képzelek magamról, megint máskor büszkék voltak rám és örültek, hogy a gyerekük vagyok. De a barátaim mindig büszkék voltak arra, hogy verset írok.

– *Ebből adódik a kérdés: milyen tapasztalatod van arról, hogy költő vagy és nő? Virginia Woolf szerint az alkotáshoz évi ötszáz font kell és saját szoba. Úgy látom, hogy ez sem sokat változott azóta, hiába jöttek a feministák. Szentmártoni János férfiként írja egyik versében: „ma lopva írok”, s felsorolja, hogy mi mindentől veszi el az időt az írás, de mégis ír. Tapasztaltál effélet, vagy*

azon szerencsések közé tartozol, akik jó időbeosztással élnek, s erre is jut idejük bőven?

– Virginia Woolffal teljes mértékben egyetértek. Csakhogy nekem hiába lenne évi ötszáz fontom és külön szobám (ami egyébként sosem volt), az alkotáson kívül akkor is rengeteg dologgal szeretnék foglalkozni. Meggyőződéseim, hogy hiába lenne más a szociális helyzetem, csak annyit és olyat írnék, mint most. Talán valamivel könnyebb dolgom lenne, és esetleg többet foglalkozhatnék olyasmivel, ami most is érdekelne, de nincs rá időm. Azt pedig, hogy lopva írnék, nem érzem. Írás közben még nem éreztem azt, hogy olyankor valami mást kellene csinálnom, azt sem, hogy elvonom egyéb dolgoktól az időt. Nálam az írás nem idő, hanem állapot kérdése. Ha írni kell (van miről és tudom, hogyan) akkor írok, és teljesen mindegy, hogy ezzel mitől rabolok időt, azt a dolgot úgyis megírom. Lehet, hogy nem alszom, kikapcsolom a telefonom, vonatra ülök vagy elhanyagolom a munkámat, a barátaimat, aztán utólag helyrehozok mindent. Emiatt például hiába álmodozom arról, hogy egyszer regényt írok – ugyanis erről álmodozom –, mert így nem látom, hogyan lehetne regényt írni, illetve milyen is lenne az a regény. Arról nem is szólva, hogy egyesek szerint regényt már

nem is lehet írni, manapság a klaszszikus értelemben felfogott regény nonszensz. De valamiről csak álmodozhat az ember! Azt hiszem, az embernek, legyen ő nő vagy férfi,

valamilyen szinten szüksége van arra a biztos tudatra, hogy képes önmagát, esetleg gyerekét eltartani. Nem tudnám elviselni, hogy valaki más biztosítsa számomra a megélhetést, mert az azt jelentené: nem vagyok szabad. De lehet, hogy egyszerűen csak bizalmatlan vagyok a világgal szemben. Így pedig persze a „munka” miatt nem vagyok szabad. Csak azt látom, hogy az ember állandóan gúzsba köttetik azzal a felkiáltással, hogy úgy lesz szabad. Szabadság nincs, mégsem tudok a szabadság illúziója nélkül élni.

– *Az Előretolt Helyőrséggel indultál, mit jelent ez számodra?*

– Ez, azt hiszem, egy életre meghatároz. Talán sok köze van a dolognak a „körülményekhez”, hiszen szövegeim alapján nem látom, mások pedig végképp nem látják, mit keresek én ott, viszont azt is mondhatnánk, hogy csak rátermettség és irodalomelméleti furfang kérdése bizonyítani, miféle szövegeknek van vagy nincs egy kate-

meg az, hogy a forradalom után felbukkanó első jelentős irodalmi generáció legyünk itthon, hogy együtt láttuk újra- és átalakulni a kolozsvári és erdélyi irodalmi életet, és egy ideig a magyarországi irodalmi berkekhez is egy bogban közelítettünk. Volt valami közös bennünk, lehet, hogy sok szerző állt ugyanolyan közel a szívünkhöz, vagy hasonló verseket tartottunk nagy verseknek, vagy ugyanolyan komolyan, illetve komolytalanul viszonyultunk bizonyos kérdésekhez. És természetesen volt működőképes saját mitológiánk, ameddig volt – mert anélkül elképzelhetetlen egy igazi kör.

Könnyen egymásra találtunk, mivel mindannyian egy időszakban voltunk diákok a kolozsvári bölcsészkaron. Lassan nyilvánvalóvá vált, hogy mi kicsit duhajabbak, kicsit elszálltabbak vagyunk, mint a többiek, merünk hiányozni vagy ellenkezni, hogy kevésbé érdekelnek a jegyeink és sokkal inkább a

saját véleményünk, hogy nem szöveget akarunk kívülről megtanulni, hanem szövegekben belülről jobban tájékozódni, és ez fokozatosan összekovácsolt bennünket. Nyilván a közös filozofálás margóján voltak mindenféle kevésbé polgári megnyilvánulások is. Egyesek például egy házibuli alkalmával az eufória tető-

*E-MIL közgyűlés, Toldi vendéglő, Kolozsvár
Baról Király Zoltán, László Noémi, Orbán János Dénes, Böszörményi Zoltán
(Szentés Zágon felvétele)*

góriában keresnivalójuk. Tagadhatatlan, hogy mi együtt találtunk vagy szorítottunk helyet magunknak az erdélyi magyar irodalom színpadán, hogy nekünk adatott

fokán tüzet raktak a fiúbentlakás egyik szobájának közepén, vagy előfordult, hogy egész éjjel tartó alkoholos megbeszélés után reggel a főtéri Mátyás-szobor aljától indul-

tunk nyelvjárástan-vizsgára. Máskor hosszában kétszer is végigsétáltuk Kolozsvárt, mert bonyolult lelki ügyeket kellett meg tárgyalni, és épp nem tudtunk sehová menni. De azt hiszem, ezek a dolgok az akkori diákságra általában véve jellemzőek voltak. Kevés egyetem, sok beszélgetés, sok tánc, sok alkohol, sok utazás és fontos, meghatározó olvasmányok – úgy látom, nagyjából erről szóltak azok az évek. A fiúk erről sokkal többet tudnának mondani, ha akarnának, mert én a szülői fészekben lakó kolozsváriként kicsit mérsékeltebben vettem részt a közös életben, még ilyen körülmények között is a kétségbe-

esés szélére kergetve felmenőimet. Nem is lett soha „rendes ember” belőlem, az az igazság.

– *Annak ellenére, hogy az Előretolt Helyőrséggel indultál, verseid formanyelve különbözik a veled együtt induló alkotói csoporttól, gondolkodok itt versfeldolgozásra, szépségesztétikára. Beszelnél erről és arról is, hogy kiket tekintesz mestereidnek, milyen költői hagyományból táplálkozol?*

– A forma számomra mindig olyan volt, mint a levegővétel. A klisék jöttek maguktól, a ritmus terén legalábbis nem az volt nehéz, hogyan alakuljon ki, hanem az, hogyan törjem meg, hogyan tegyem változatossá, hogyan gyűrjem le az állandó, monoton lüktetést, ami valahogy mégis szívverésszerűen működött, azaz alapjában véve a formának köszönhetem, hogy nem hagytam fel a versírással. Tartalom tekintetében én sokkal holdbélőbb dolgokat tartottam versbe illőnek, mint az Előretolt Helyőrség csoport

tagjai általában, tehát mertem tőlük különbözni. Azonban velük együtt gondolom, hogy a versnek erősnek és érdekfeszítőnek kell lennie, hogy nem kell agyonfilozofálni, sem agyonszenevelegni, hogy nem árt, ha kissé életszagú, és hogy a holdbéli-

Murányi Tóni könyvbemutatója, Bulgakov kávéház, Kolozsvár

ség ellenére végső soron valószínűleg semmi sincs, amiről ne lehetne versben beszélni. Egyébiránt pedig azt tartom jó versnek, amely kábítani képes, vagy valamilyen szinten katartikus élményt vált ki, esetleg formailag bámulatosan bánik a nyelvvel, tehát olyan szövegeket gyűjtök, amelyekben valamilyen formában csoda megy végbe, amelyeknek alkotója talán életében legalább egyszer élő istennek érezte magát, amikor az illető versre gondolt. Nincs kifejezett irányzat vagy szerző, amelyhez, akihez feltétlenül ragaszkodnék, de meghatározó élményem volt Blake, Keats, Verlaine, Rilke, Radnóti Miklós és József Attila művészete. És a *Bóbita* Weörestől. Ugyanakkor nagyon szeretem például Füst Milán hosszú, sűrű sorait, talán éppen azért, mert annyira más, mint bármi, amire én valaha is képes voltam. A kortársak közül pedig Parti Nagy Lajos leleményes, boldog-szomorú, könyelműen halálos versét csodálom.

– *Egy korábbi interjúban azt nyilatkoztad, hogy a versírás attól függött, hogyan éltél. Kifejtenéd ezt bővebben, illetve ha ezt a megállapítást már nem vélnéd érvényesnek, elmondanád, hogy mi változott szemléletedben?*

– Ha nem tévedek, ezt akkor mondtam, amikor valaki megkérdezte, mi történt velem, hogy egyszer csak eltűntek a tündérek és manók, és megjelent a város, a por, megjelentek a házak és a kutyák. Ezt a szülői fészekből való elköltözésemhez kötöttem, amikor szembe találgattam az önfenntartás rideg részleteivel, amelyek nyilván a versben is lecsa-

pódtak. De gondoljunk például Villonra, vagy a már említett József Attilára, egyből természetesnek tűnik az, hogy az ember költészete mindennapi élményeiből táplálkozik. Viszont, ha Arany Jánost, Miltont vagy például Homéroszt vesszük alapul, egészen más kép tárul elénk. Ezzel csak azt akartam mondani, hogy nem vagyok egy epikus beállítottságú alkat, tehát nagyjából csak olyasmiről tudok beszélni, amit átéltem. Ez megint nem teljesen igaz, mert versben elég sok mindent el tudok képzelni, csak hogy az kép, nem történet. Ez van, megեսnek velem dolgok, ezek hatására különféle képeket látok, ami nem mindenkivel történik meg ugyanígy. Ezért írom éppen én azt a verset, és jó esetben kevés ugyanolyan verset írtak már. Úgy gondolom, a vers nagyszerű csatorna arra, hogy benne a mindennapokat lecsapoljuk, és megpróbáljuk bajainkat, örömeinket megőrizni, megérteni, átlátni, rendszerezni, egyrészt, hogy

Szálinger Balázs estje, Bulgakov kávéház, Kolozsvár

szórakoztassunk, másrészt, hogy segítsünk, ki-ki saját tehetsége szerint.

– Írták rólad, hogy nem felejtetted el, hogy a vers szómágia. Megrettent a felelősség? Mit gondolsz költőként a szavak iránti felelősségről, arról a felelősségről, hogy érvényes szó kerüljön a papírra?

– Itt, attól tartok, bűnösen kettős a viszonyulásom. Mert egyrészt igen, érzem a felelősség súlyát. Petri Györgyöt parafrazálva belátom, hogy semmit mondani jobb, mint semmit mondani. Másrészt mégis oly hatalmas szívbéli ellágyulással gyártom a szöveget, és oly engedékeny vagyok, oly felszínesen bősavú, hogy azt szégyellni kellene. És mégsem szégyellem, mert még ha alkot is, a költő sem isten. Azt hiszem, nem baj az, ha van öt kevésbé sikerült Ady-vers, de közben megérkezik az *Elbocsátó, szép üzenet*, vagy ide gondolja mindenki azt a címet, amelyik előtte kedves. Tehát van az Idea, a kristályos, súlyos, mágikus, mérhetetlen vers mintája, de ehhez képest még annyiféle lehet a vers, és éppen ez a jó benne. Mint ahogyan kissé embertelen lenne állandóan Beethoven hallgatni és véres marhasültet enni. Az embernek időnként könynyelműnek kell lennie, mert lényéhez az is hozzátartozik, még ha

máglyára is kerül emiatt. Mágia, máglya, két lehetőség.

– Azokban a verseidben, amelyeket az utóbbi időben olvastam tőled, s amelyek látszólag gyermekversek, játszol a szavakkal és a formával, játszol a játék kedvéért is talán. A játékos kedv és az anyaszerep indukálják ezeket a verseket?

– Játsszani mindig vágytam, de azt hiszem, most jutottam el odáig, hogy van bátorságom a formát feltörve, a tartalmat kiforgatva játszani, a játék kedvéért is, de még inkább azért, mert úgy gondolom, ez valamiféle kincskereső gyakorlat, amely felhozza a múlt bányajárataiból az értékes leletet. Az anyaszerep annyiban szól ebbe bele, hogy miután gyermekem született, a kezdeti időszakban, amikor a kicsi még gyakran aludt, sokat gondolkodtam azon, milyen ez a szülő-gyerek viszony, és micsoda felelősség, mennyire félelmetes, hogy a szülő annyi mindent akar, és nem tud befolyásolni, miközben annyi mindent akaratlanul is befolyásol gyermeke életében. Ennek a gondolkodásnak következménye lett a *Feketelevés* című könyv, ami nagyjából arról szól, hova kerül a gyermekben szülő és társadalom jóindulatú nevelő szándéka. És ha ez a kép inkább sötét, az annak tulajdonítható, hogy én egyszerre akartam meg-

felelni, és szerettem volna a rendszert felborítani, és végül egyik sem sikerült. Most pedig attól tartok, én is ugyanolyan sután illeszkedem majd a saját gyerekek életébe, mint ahogyan én érzékeltem szüleim jelenlétét. Ám a sorsát senki sem kerülheti el. Gyermekvers-kötetet pedig a kezdet kezdeté óta tervezek, csak mindig úgy gondoltam, hogy erre a dobásra még nem állok készen, hogy egy ilyen könyvben nem kellene hibázni, felületeskedni, sietni, ezért vártam vele. Végül idén novemberben jelent meg a kötet a csíkszeredai Bookart kiadónál, *Labdarózsa* címmel, Szulyovszky Sarolta illusztrációival. Az elmúlt tizenöt év gyermekverseiből válogattam. Remélem, nem ez lesz az egyedüli könyvem ebben a műfajban.

– Idén megjelent a *Papírhajó* című köteted is, amely válogatott és új verseidet tartalmazza. Milyen volt a válogatás folyamata? Miért tartottad fontosnak, hogy „válogass”?

– Ó, azt a válogatást sokkal szigorúbban kellett volna megejteni, csak az történt, hogy a kiadó szólt: a kötet ne legyen túl vékony, mert ezt most reprezentatív könyvnek szánják. Úgyhogy lett egy vastagabb kötet, amely talán lényegében mégis vékony, és esetleg jelentősebb lett volna, ha karcsúbb. Fontosnak tartottam, hogy válogassak, mert ahogyan az idő telik, az ember egyre jobban látja, vagy azt hiszi, hogy látja, melyek az üresjáratok, és melyek azok, amelyek valóban mondanak valamit. De ez is csak egyfajta önmeghatározás, hiszen sokszor megtörtént, hogy amit beválogattam, abban nem látták a lényegét, amit pedig kihagytam, arról megkérdezték, hol maradt az a gyönyörű vers. A válogatás csak arra jó, hogy kiderüljön, milyen erővonalak mentén határozza meg magát az ember. Végző soron úgyis

majd mások válogatnak – egyrészt a majdani szerkesztők, másrészt a mindenkori olvasók. Azt hiszem, már az is nagy dolog, ha több évtized távlatából marad ez-az, ami az ember munkájából „beválogatható”. Mert kérdés, milyen mércével mérünk: hogy azt nézem-e, hogy a kolozsvári Báthory István gimnázium tanulóinak írásai közül melyek azok, amelyek itt vagy amott megállnák a helyüket, vagy azt nézem, hogy a *Magyar irodalom évszázadai* antológiába vagy egy esetleges *Világirodalom remekeibe* XY versei közül besorolható-e valamelyik. Ha erre

gondolunk, akkor valóban fogas kérdés: miért írt az ember, azért, hogy valamit érdemben hozzátegyen a világhoz, vagy azért, hogy a szomorú szomszédot megörvendeztesse. Valahol mindkét hozzáállás legitim, csak nem mindkettő biztosítja a mű halhatatlanságát.

– *Kiválóan beszélsz több nyelven, sokat fordítasz, s ez is éppoly alkotómunka, mint a versírás, csak kötöttebb játék. Te hogyan tekintesz rá? Szeretsz fordítani, vagy inkább munkának tartod? Vagy esetleg egy vers lefordítása ugyanolyan játék, mint a megírása?*

– A fordítás, amellet, hogy kudarc, számomra csodálatos dolog. De itt nem is annyira a fordításról, mint a többnyelvűségről, vagy több nyelv alapos ismeretéről kellene szólni. Mert valóban, minden alapo-

„Gyermekekkel, Teklával”

san elsajátított nyelvvel egy szinttel mélyebben veszi birtokba a világot az ember, és egy árnyalatnyival másként is érteni kezdi a dolgokat, mint addig. Magyarul érzelmesebb, angolul pajkosabb, románul emelkedettebb hangulatba kerülök. És van némi elképzelésem a francia bonyaldalmakról, illetve a német tárgyszerűségről. Ez rendkívül izgalmasnak tűnik. És bármilyen furcsán hangozna is, ameddig van olyan nyelv, amelyet még nem beszél az ember, addig bármi is történne velünk, valahogy van értelme az életünknek. A fordításra visszatérve,

szeretem is, de munkának is tartom. A versfordítást semmiképp nem lehet annak megírásához hasonlítani. Sokkal nehezebb, mert csupa kötöttség közepette kell mégis új utat taposni. Viszont a versírás sem igazán játék. Valójában az is munka, néha elég keserves. De fordítani, legalábbis számomra, nehezebb, mint verset írni. Inkább az átköltés fele hajlok, mint a pontos fordítás fele. A magyar versfordítások közül is azokat szeretem, amelyek esetében a fordítónak volt bátorsága az eredeti szó szerinti változtatától különbözni annak érdekében, hogy a vers

„lelkét” megőrizze. De ez már nagyon veszélyes téma, ingoványos talaj. Mi a „vers lelke”, vagy kinek mi az, ki milyen versben mit talál, és milyen hangulatot érez. Ez az egész fordításkérdés, az értelmezés-elméletekkel kéz a kézben jár, és emiatt elég problematikus. Először „el kell találni” azt, hogy „mit akar pontosan jelenteni” a vers, utána pedig azt a viszonylag „pontos jelentést” „pontosan” kell egyik nyelvről a másikra átültetni. Ez így dupla kudarc. És mégis tele a magyar fordításirodalom remekművekkel – ez félelmetes.

Erős Kinga

Idén **Vasadi Péter** költő vehette át az ötödik évéhez érkezett **Prokop Péter-díjat** 2010. december 3-án, pénteken a Csepel Galéria Művészetek Házában.

A laudációt Lackfi János mondta, az öt éves évfordulót megélt díjat a fővédnök, Dr. Varga Lajos püspök úr méltatta. Prokop Péter alakját Dr. Prokopp Mária professzor, egyetemi tanár, a Prokop Péter-díj kuratóriumának elnöke idézte fel. Az ünnepségen Dr. Szűcs Lajos zeneszerző, zongoraművész közreműködött.

A díjat Németh Szilárd országgyűlési képviselő, Csepel polgármestere adta át.

A Prokop Péter-díj eddigi kitüntetettjei: *Karátson Gábor* (2006), *Czigány György* (2007), *Somogyi Győző* (2008), *Szakolczay Lajos* (2009).